

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ»

Ступінь освіти	магістр
Освітня програма	«Германські мови та література (переклад включно), перша - англійська»
Тривалість викладання	3-4 чверті
Заняття	II семестр 2025/2026 н.р. <u>2 години на тиждень</u>
Лекції	
Мова викладання	<u>англійська, українська</u>
Кафедра, що викладає	<u>перекладу</u>

Сторінка курсу в СДО НТУ «ДП»:

Онлайн-консультації: Aleksiev.A.Ya@nmu.one, Savina.Yu.O@nmu.one

Інформація про викладачів:

Алексєєв Анатолій Якович (лекції)	Професор
Персональна сторінка	https://pereklad.nmu.org.ua/ua/aleksieyev.php
Е-пошта:	Aleksiev.A.Ya@nmu.one
Савіна Юлія Олександрівна (лекції)	кандидат філологічних наук, доцент
Персональна сторінка	https://pereklad.nmu.org.ua/ua/Savina.php
Е-пошта:	Savina.Yu.O.@nmu.one

1. Анотація до курсу

Навчальна дисципліна «Особливості художнього перекладу» спрямована на ознайомлення із сучасними теоріями та підходами до перекладу художніх творів; з видами, жанрами і композиційною структурою художніх творів, принципами, методами і моделями перекладу різних текстових жанрів на всіх етапах здійснення перекладацької діяльності: від попереднього перекладацького аналізу тексту вихідної мови через перекладацькі трансформації та когнітивні процедури перекладу до редагування і експертизи перекладеного тексту цільової мови; виконання літературних перекладів текстів чи фрагментів текстів художніх творів (прози та поезії).

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою дисципліни «Особливості художнього перекладу» є опрацювання теоретичних основ перекладу художнього тексту та формування навичок виконання літературного адекватного перекладу фрагментів прозового, поетичного та драматургічного текстів першотвору.

Завдання курсу:

- знайомство студентів з сучасним станом дослідження проблем перекладу художніх текстів та з основними етапами розвитку мистецтва художнього перекладу;
- розвиток навичок практичного підходу до методичних та теоретичних положень робіт закордонних та вітчизняних лінгвістів-перекладачів;
- розвиток у студентів здатності робити самостійні висновки з спостережень за процесом перекладу творів художньої літератури;
- ознайомлення з основними особливостями перекладу художніх творів, а також розвиток навичок філологічного аналізу перекладів у зіставленні з першотворами;
- ознайомлення студентів із об'єктивними та суб'єктивними чинниками перекладу художніх творів, із актуальними проблемами художнього перекладу та його теорії;
- розвиток базових навичок та вироблення стратегії оволодіння перекладом художніх творів;
- активізація творчих здібностей перекладачів-початківців і сприяння вдосконаленню та розвитку цих здібностей.

3. Результати навчання:

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

- базові поняття та специфіку художнього перекладу та його теорії, основні принципи та труднощі перекладу художніх творів;
- об'єктивні та суб'єктивні чинники художнього перекладу;
- прагматичні одиниці тексту як над фазової комунікативної одиниці;
- особливості перекладу прозового, драматургічного та поетичного тексту;
- стилістичні засоби та прийоми, що застосовуються для досягнення образності художнього тексту;
- рівні перекладу текстів художньої прози;
- перекладацькі трансформації, що застосовуються при перекладі тексту художнього твору.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен уміти:

- здійснювати комплексний порівняльний аналіз перекладу і оригіналу із врахуванням об'єктивних вимог до якості перекладу;
- оцінювати адекватність художнього перекладу з урахуванням якісних і кількісних критеріїв;
- виділити сюжетну лінію, сильні позиції, інформаційні вузли та визначати ступінь необхідності збереження їх у тексті перекладу;
- визначити стилістичні засоби, що створюють образність тексту оригіналу;
- застосувати доречні семантичні трансформації при перекладі для збереження образності тексту оригіналу;
- добирати влучні методи відтворення ідейного змісту твору, збереження етнонаціонального забарвлення твору оригіналу у перекладній версії;
- перекладати фрагменти поетичних, прозових і драматичних текстів із англійської мови на українську та навпаки.

4. Структура курсу

ЛЕКЦІЇ

Предмет і завдання курсу «Особливості перекладу художніх творів». Історія українського художнього перекладознавства. Переклад художніх творів і його труднощі. Доля українського художнього перекладу. Основні історичні етапи становлення українського художнього перекладу. Творець сучасного українського художнього перекладознавства. Українські перекладачі ХХ ст. Перекладачі „розстріляного відродження”.

Аспекти та лінгвосеміотичні засади художнього перекладу. Лінгвосеміотичні засади художнього перекладознавства. Художній твір як особливий семіотичний знак. Типи знаків. Фактори смислотворення у художньому тексті. Композиційно-мовленнєві форми та способи викладення змісту у художньому творі. Рівні нагромадження інформації в художньому тексті: семантичний, контекстуально-ситуативний, прагматичний.

Прагматичні складові художнього тексту: пресупозиції, імплікації, перлокутивний ефект.

Типи перекладацьких трансформацій. Стилїстичні прийоми. Лексичні трансформації при перекладі. Необхідність лексичних трансформацій у процесі перекладу. Лексичні труднощі перекладу художнього тексту: відтворення власних назв, назв культурних та національних реалій, авторських неологізмів та okazіоналізмів, стилїстично маркованої лексики, етно-фразеологізмів та усталених виразів, семантичного потенціалу синонімів. Типи лексичних трансформацій. Антонімічний переклад. Лексичні труднощі перекладу художнього тексту: відтворення власних назв, назв культурних та національних реалій, авторських неологізмів та okazіоналізмів, стилїстично маркованої лексики, етно-фразеологізмів та усталених виразів, семантичного потенціалу синонімів. Граматичні труднощі перекладу. Місце граматики в структурі мови. Причини застосування граматичних перекладацьких трансформацій. Види граматичних трансформацій.

Синтаксичні особливості перекладу. Синтетичні та аналітичні типи мов. Логіка англійського речення. Типи синтаксичних трансформацій при перекладі. Типові труднощі перекладу різних членів речення в англійській мові. Лінгвістика художнього тексту. Поняття тексту в лінгвістиці. Границі тексту. Семіотичний підхід до визначення тексту. Характеристики тексту. Типи інформації в тексті. Аналіз художнього тексту. Стилїстичні прийоми. Мова художнього тексту, як об’єкт дослідження. Два типи аналізу художнього тексту. Значення теорії контексту для адекватного розуміння тексту. Стилїстичний контекст і стилїстичний прийом. Тропи як засоби створення художнього образу. Синтаксичні особливості перекладу. Синтетичні та аналітичні типи мов. Логіка англійського речення. Типи синтаксичних трансформацій при перекладі. Типові труднощі перекладу різних членів речення в англійській мові.

Особливості перекладу поезії, прози, фольклору. Основні проблеми перекладу художніх текстів. Співвідношення контексту автора і контексту перекладача. Проблеми художнього перекладу. Проблема художнього стилю і стилістики тексту у перекладознавстві. Функції художнього твору через призму завдань перекладача.

Урахування ідіостилю автора та особистості перекладача у перекладацькій діяльності. Ідейна та образна структура художнього першотвору.

Особливості перекладу поезії. Види перекладів поезії. Вимоги до художнього перекладу вірша. Ознаки віршованих творів з точки зору силабо-ритмічної та метричної організації. Функції поетичного твору через призму завдань перекладача. Особливості перекладу прози. Види перекладів прози. Вимоги до художнього перекладу прози. Стилїстична семасіологія художнього прозового тексту. Рівні стилізації інформації в прозовому художньому творі. Роль морфеми, слова, речення, контексту у створенні образності та виразності. З’ясування текстових конотацій.

Перекладацький аналіз стилістики текстів першотвору та перекладу. Особливості перекладу драматургії. Особливості перекладу поезії. Види перекладів поезії. Вимоги до художнього перекладу вірша. Ознаки віршованих творів з точки зору силабо-ритмічної та метричної організації. Функції поетичного твору через призму завдань перекладача.
Особливості перекладу фольклору. Види перекладів фольклору. Вимоги до художнього перекладу фольклору. Вибір способу перекладу складних казкових імен. Від теорії до практики художнього перекладу. Право інтелектуальної власності. Переклад та інтерпретація у полі міжвидової взаємодії мистецтва: до розмежування понять. Відтворення архітектонічної структури оригіналу. Свобода акцентуації інтерпретатора. Трансвидовий переклад. Імпровізація. Урахування ідіостилю автора та особистості перекладача у перекладацькій діяльності. Ідейна та образна структура художнього першотвору.
Способи перекладу, що застосовуються у перекладі художнього твору.
Порівняльний аналіз тексту перекладу художнього тексту та його першотвору.

5. Технічне обладнання та/або програмне забезпечення*

1. Технічні засоби навчання.
2. Дистанційна платформа MOODLE, TEAMS.
3. Друкований та роздатковий матеріал.

6. Система оцінювання та вимоги

Сертифікація досягнень студентів здійснюється за допомогою прозорих процедур, що ґрунтуються на об'єктивних критеріях відповідно до Положення університету «Про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти».

Досягнутий рівень компетентностей відносно очікуваних, що ідентифікований під час контрольних заходів, відображає реальний результат навчання студента за дисципліною.

6.1 Шкали

Оцінювання навчальних досягнень студентів НТУ «ДП» здійснюється за рейтинговою (100-бальною) та інституційною шкалами. Остання необхідна (за офіційною відсутністю національної шкали) для конвертації (переведення) оцінок мобільних здобувачів.

Шкали оцінювання навчальних досягнень студентів НТУ «ДП»

Рейтингова	Інституційна
90...100	відмінно / Excellent
74...89	добре/Good
60...73	задовільно / Satisfactory
0...59	незадовільно / Fail

Кредити навчальної дисципліни зараховується, якщо здобувач отримав підсумкову оцінку не менше 60-ти балів. Нижча оцінка вважається академічною заборгованістю, що підлягає ліквідації відповідно до Положення про організацію освітнього процесу НТУ «ДП».

6.2 Засоби та процедури

Зміст засобів діагностики спрямовано на контроль рівня сформованості знань, умінь/навичок, комунікації, відповідальності і автономії здобувача за вимогами НРК до 7го

кваліфікаційного рівня під час демонстрації регламентованих робочою програмою результатів навчання.

Здобувач на контрольних заходах має виконувати завдання, орієнтовані виключно на демонстрацію дисциплінарних результатів навчання (розділ 2).

Засоби діагностики, що надаються здобувачам на контрольних заходах у вигляді завдань для поточного та підсумкового контролю, формуються шляхом конкретизації вихідних даних та способу демонстрації дисциплінарних результатів навчання.

Засоби діагностики (контрольні завдання) для поточного та підсумкового контролю дисципліни затверджуються кафедрою.

Види засобів діагностики та процедур оцінювання для поточного та підсумкового контролю дисципліни подано нижче.

Засоби діагностики та процедури оцінювання

ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ			ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ	
навчальне заняття	засоби діагностики	процедури	засоби діагностики	процедури
лекції	контрольні завдання за кожною темою	виконання завдання під час лекцій	комплексна контрольна робота (ККР)	визначення середньозваженого результату поточних контролів; виконання ККР під час заліку за бажанням студента

Під час поточного контролю лекційні заняття оцінюються шляхом визначення якості виконання контрольних конкретизованих завдань.

Якщо зміст певного виду занять підпорядковано декільком складовим опису кваліфікаційного рівня за НРК, то інтегральне значення оцінки може визначатися з урахуванням вагових коефіцієнтів, що встановлюються викладачем.

За наявності рівня результатів поточних контролів з усіх видів навчальних занять не менше 60 балів, підсумковий контроль здійснюється без участі студента шляхом визначення середньозваженого значення поточних оцінок.

Незалежно від результатів поточного контролю кожен здобувач під час заліку має право виконувати ККР, яка містить завдання, що охоплюють ключові дисциплінарні результати навчання.

Кількість конкретизованих завдань ККР повинна відповідати відведеному часу на виконання. Кількість варіантів ККР має забезпечити індивідуалізацію завдання.

Значення оцінки за виконання ККР визначається середньою оцінкою складових (конкретизованих завдань) і є остаточним.

Інтегральне значення оцінки виконання ККР може визначатися з урахуванням вагових коефіцієнтів, що встановлюється кафедрою для кожної складової опису кваліфікаційного рівня за НРК.

6.3 Критерії

Реальні результати навчання здобувача ідентифікуються та вимірюються відносно очікуваних під час контрольних заходів за допомогою критеріїв, що описують дії здобувача для демонстрації досягнення результатів навчання.

Для оцінювання виконання контрольних завдань під час поточного контролю лекційних і практичних занять в якості критерію використовується коефіцієнт засвоєння, що автоматично адаптує показник оцінки до рейтингової шкали:

$$O/ = 100 a/m,$$

де a - число правильних відповідей або виконаних суттєвих операцій відповідно до еталону рішення; m - загальна кількість запитань або суттєвих операцій еталону.

Індивідуальні завдання та комплексні контрольні роботи оцінюються експертно за допомогою критеріїв, що характеризують співвідношення вимог до рівня компетентностей і показників оцінки за рейтинговою шкалою.

7. Політика курсу

7.1 Політика щодо академічної доброчесності

Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатами навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі). Політика щодо академічної доброчесності регламентується положенням "Положення про систему запобігання та виявлення плагіату у Національному технічному університеті "Дніпровська політехніка". http://www.nmu.org.ua/ua/content/activity/us_documents/System_of_prevention_and_detection_of_plagiarism.pdf.

У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

7.2 Комунікаційна політика

Здобувачі вищої освіти повинні мати активовану університетську пошту.

Усі письмові запитання до викладачів стосовно курсу мають надсилатися на університетську електронну пошту.

7.3 Політика щодо перескладання

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

7.4 Відвідування занять

Для здобувачів вищої освіти денної форми відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба, участь в університетських заходах, відрядження, які необхідно підтверджувати документами у разі тривалої (два тижні) відсутності. Про відсутність на занятті та причини відсутності здобувач вищої освіти має повідомити викладача або особисто, або через старосту. Якщо здобувач вищої освіти захворів, ми рекомендуємо залишатися вдома і навчатися за допомогою дистанційної платформи. Здобувачу вищої освіти, чий стан здоров'я є незадовільним і може вплинути на здоров'я інших здобувачів вищої освіти, буде пропонуватися залишити заняття (така відсутність вважатиметься пропуском з причини хвороби). Практичні заняття не проводяться повторно, ці оцінки неможливо отримати під час консультації, це саме стосується і колоквіумів. За об'єктивних причин (наприклад, міжнародна мобільність) навчання може відбуватись дистанційно - в онлайн-формі, за погодженням з викладачем.

7.5 Політика щодо оскарження оцінювання

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань він може оскаржити виставлену викладачем оцінку у встановленому порядку.

7.6 Бонуси

Здобувачі вищої освіти, які брали активну участь у всеукраїнських або міжнародних науково-практичних конференціях (у формі виступу з доповіддю чи публікації тез), отримують додатково 5 балів до результатів оцінювання до підсумкової оцінки.

7.7 Участь в анкетуванні

Наприкінці вивчення курсу та перед початком сесії здобувача вищої освітим буде запропоновано анонімно заповнити електронні анкети (Microsoft Forms Office 365), які буде розіслано на ваші університетські поштові скриньки. Заповнення анкет є важливою складовою вашої навчальної активності, що дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати ваші пропозиції стосовно покращення змісту навчальної дисципліни «Особливості художнього перекладу».

8. Рекомендовані джерела інформації

Базові

1. Зорницький А. В. Основи художнього перекладу: Навчальний посібник / А. В. Зорницький. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2018. – 97 с.

2. Методичні вказівки щодо самостійної роботи з навчальної дисципліни «Особливості художнього перекладу» / Ю.О. Савіна, Л.В. Фоміна – Д.: НТУ «Дніпровська політехніка», 2020. – 72 с.

3. Методичні вказівки щодо практичних занять з навчальної дисципліни «Особливості художнього перекладу» / Ю.О. Савіна, Л.В. Фоміна – Д.: НТУ «Дніпровська політехніка», 2020. – 109

Допоміжні

1. Єфімов Л.П., Ясінецька О.А. Стилїстика англійської мови і дискурсивний аналіз. . – Вінниця: НОВА КНИГА, 2004.

2. Методичні вказівки щодо самостійної роботи з навчальної дисципліни «Особливості художнього перекладу» / Ю.О. Савіна, Л.В. Фоміна – Д.: НТУ «Дніпровська політехніка», 2020. – 72 с.

3. Методичні вказівки щодо практичних занять з навчальної дисципліни «Особливості художнього перекладу» / Ю.О. Савіна, Л.В. Фоміна – Д.: НТУ «Дніпровська політехніка», 2020. – 109 с.

Електронні ресурси

1. <http://www.press.uchicago.edu/Misc/Chicago/cmosfaq.html> (правила бібліографічного оформлення цитованої літератури, інформація про інші корисні для авторів письмових творів сайти);

2. <http://owl.english.purdue.edu> (віртуальний ресурсний центр з навчання письма).